

De weldadige gematigdheid van Aldo Rossi

Architectuur in het Museum voor Hedendaagse Kunst in Gent

Zaterdag werd in Gent, in aanwezigheid van de meester zelve, de tentoonstelling Aldo Rossi, *Architetto* geopend. Een schitterend retrospectief van een architect die verstandige bescheidenheid en respect voor de omgeving laat primeren op extravagante fantasieën.

Het moet voor Jan Hoet frustrerend geweest zijn om de tentoonstelling in te leiden. Het zal immers een stadsarchitect en niet Aldo Rossi zijn, die de aanpassing van het Casinogebouw, gelegen aan de andere kant van de weg, zal tekenen. Na die verbouwing zal het Gentse Museum voor Hedendaagse Kunst er zijn intrek nemen. Wat in Gent niet kan, kon wel in het Nederlandse Maastricht waar Rossi het Bonnefantenmuseum ontwierp. De grote architect tekende overigens nog andere musea, zoals dat in het Franse Vassivière en ook het Museum van de Duitse Geschiedenis in Berlijn.

Tekeningen

Voorlopig zit Jan Hoet nog in het oude gebouw. Dat ook daar mooie exposities mogelijk zijn, maakt deze architectuurtentoonstelling duidelijk. Ze is samengesteld met 40 maquettes en meer dan 300 originele tekeningen, vele schitterend ingekleurd. Mensen die de Rossi-tentoonstelling in 1991 in de Beurs van Berlage in Amsterdam zagen zijn unaniem: "Deze tentoonstelling is beter". De expositie in Gent is aangevuld met

de meest recente projecten van Rossi. Ook het Oud Gasthuis in Hasselt, het eerste ontwerp dat hij in België realiseerde — in samenwerking met het architectenbureau De Gregorio & Partners — krijgt ruime aandacht. Het model van het kantoorcomplex dat ze in de Hasseltse oude ziekenhuiszaal willen realiseren, werd vorige week aan de pers voorgesteld. Pritzker-prijswinnaar Aldo Rossi is niet de revolutionaire vernieuwer, die achter zijn losgeslagen fantasie aanholt. Niet door sensationele ontwerpen, maar door de dingen weer tot hun essentie te herleiden, verheft hij zich boven het leger van architecten dat onze leefomgeving, al te vaak ongeïnspireerd, vorm geeft.

Herlezen

Op de tentoonstelling trof mij een onopvallend oer-Amerikaanse woning. "Eensgezinswoning Mount Pocono, Pennsylvania, 88-89" staat op het bordje. Het is het soort huis dat je ook op de doeken van Hopper aantreft. Wat verder op het tekstbordje genoteerd staat, is zowat het credo van Rossi: "Deze woning gesitueerd in de wouden van de staat New York, verschilt in niets van de traditionele architectuur in New England. De woning is enkel een interpretatie, op zoek naar een persoonlijke dimensie. Ik heb steeds geloofd dat het belangrijk is iets bestaands verder te ontwikkelen of te veranderen. Dit is zoals het 'herlezen' van een lite-

Oud Gasthuis in Hasselt, de eerste opdracht van Aldo Rossi in België (Foto Archief)

raire tekst."

Er zit weinig evolutie in het werk van Aldo Rossi. In zijn meest recente projecten ontdekt men nog dezelfde benadering uit de prille jaren zeventig. Rossi verworpt het bestaande niet; hij gaat de weg die naar de bouwvorm of het voorwerp leidt opnieuw. Maar hij neemt de kortste weg. Vandaar dat een door hem ontworpen koffiekantje geen extravagant ding met een naar beneden gebogen tuit is, maar een herkenbare variant van de vertrouwde koffiekantje.

Vuurtorens

Toch heeft ook hij zijn obsessie: vuurtorens. In vele van zijn ontwerpen duiken ze op en is het geen vuurtoren, dan probeert hij van zijn gebouwen toch een baken in de omgeving te maken. In het Oud Gasthuis in Hasselt komt op het dak van het uitstekende balkvormig bouwvolume een glazen kegel die een signaal, een oriëntatiepunt wil zijn. Rossi, in 1931 in Milaan geboren, wou aanvankelijk in de film of het

toneel gaan. Dat draaide anders uit maar hij is, zo zegt hij zelf, in zijn architectuur altijd geboeid geweest door het teater. Nog tijdens zijn studies begon hij voor een vooraanstaand Italiaans architectuurblad te werken, waarvan hij later de hoofdredakteur werd. In 1965 werd hij hoogleraar aan de Polytechnische Hogeschool van Milaan en in 1966 publiceerde hij *L'architettura della città*. Het inmiddels in zeven talen uitgegeven boek is een standaardwerk over hedendaagse stedenbouw. De jury van de vermaarde Pritzker-prijs beschouwde het als de theoretische basis voor zijn ontwerpen, die de indruk wekken deel uit te maken van de structuur van de stad, in plaats van er afbreuk aan te doen.

In de daaropvolgende jaren werd Rossi aan diverse universiteiten over de hele wereld aangesteld als docent of gaf er gastcolleges. Hij is ook directeur geweest van de Biënnale van Venetië voor architectuur en van de Triënnale van Milaan.

Stad van de doden

Het auto-ongeluk in 1971, zo schrijft hij in *A Scientific Autobiography* (1981), was een keerpunt in zijn leven. Herstellende in het ziekenhuis ontwikkelde hij de visie dat de steden grote kamplaatjes van de levenden zijn en de begraafplaatsen steden van de doden. Zijn ingestuurde ontwerp voor de prijsvraag voor het kerkhof in Modena werd met een

eerste prijs bekroond. Wie het ooit heeft gezien, heeft er de mond van vol.

Zijn eerste wooncomplex in de buitenwijken van Milaan, *Gallaratese*, deed in Italië een storm van kritiek losbarsten. Zijn latere woningprojecten — verschillende in Berlijn — zorgden voor minder polemiek. Bijzonder mooi is ook het ontwerp van een schooltje voor lager onderwijs. De kinderen spelen er op een binnenkoer met centraal een ronde bibliotheek. En de kinderen van Fagnano zijn — laat ik hier maar 'naar verluidt' aan toevoegen — dol op hun school.

De relatie met het teater kwam reeds even te pas. Volgens Aldo Rossi is die verwantschap eigen aan architectuur: "Critici hebben gezegd dat mijn werk gelijkens vertoont met decorontwerpen voor het toneel, en ik heb daarop geantwoord dat die gelijkens er inderdaad is, zoals ook bij de architectuur van Palladio, Schinkel en Borromini, zoals bij alle architectuur".

Een van de meest spraakmakende teaters die hij ontwierp, was het drijvend Teatro del Mondo dat voor de Biënnale van Venetië 1979 gerealiseerd werd. Momenteel is Rossi professor aan de universiteit van de gondelstad.

Wijsheid

Marc Dubois die in november in het Gentse museum een lezing houdt over Aldo Rossi: "Als je vraagt wat er de laatste jaren in

Venetië gebeurd is op het vlak van architectuur, wordt steevast het Teatro del Mondo genoemd. Hoewel het teater er al lang niet meer ligt (het was zelfs een tijdje in Dubrovnik, EB) en het nu gedemonteerd is, lijkt het toch alsof het nog altijd een deel is van Venetië en in het geheugen van de mensen is dat ook zo".

Rossi tekende nog andere schouwburgen: het Carlo Felice-teater in Genua (1983), het Kamertheater in Milaan (1986) en het Toronto Lighthouse Theatre op de oevers van het Ontario-meer in Canada.

Rossi ziet zichzelf als een leerling van Adolf Loos en Mies van der Rohe. Toen hij in maart jl. in Harvard was om er de Walter Gropiuslezing te houden, werd hij als volgt ingeleid: "Wanneer toekomstige historici een verklaring zullen zoeken voor het feit dat er een kentering is gekomen in de destructieve ontwikkeling die onze steden bedreigde, dan zal de naam van Rossi naar voren komen als één van degenen die hebben bijgedragen tot het tot stand komen van een nieuwe houding die van meer wijsheid en respect getuigt."

Eric Bracke

Aldo Rossi, *Architetto* loopt nog tot 28 november 1993 in het Museum van Hedendaagse Kunst in het Citadelpark in Gent. Alle dagen geopend van 9u30 tot 17u00 (gesloten op maandag). Toegangsprijs: 150/100 frank. Iedere bezoeker ontvangt gratis een minicatalogus. De lezing door Marc Dubois vindt op zondag 13 november om 11u00 plaats en is vrij toegankelijk.